

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

Diarienummer V 2024/1189

Datum 2024-09-19

Adressat

Socialdepartementet

Rektor

Angående En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Ert diarienummer: S2024/00978

Lunds universitet har anmodats att lämna synpunkter på rubricerad remiss. Juridiska fakulteten och samhällsvetenskapliga fakulteten har inkommit med varsitt yttrande vilka ger olika perspektiv på remissen och de bifogas i sin helhet.

Beslut

Beslut att avge dessa yttranden har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av utredare Jessica Salomonsson Enetoft, Universitetsledningens stab.

Erik Renström

Dokumentet är signerat digitalt, se slutet av dokumentet.

Juridiska fakultetsstyrelsen
Professor Ulrika Andersson
Professor Titti Mattsson

Rektor vid Lunds universitet
Utredare Jessica Salomonsson Enetoft

Remiss: En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

S2024/00978

Juridiska fakultetsstyrelsen, som har beretts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av professor Ulrika Andersson och professor Titti Mattsson.

Förslaget om att inrätta en myndighet mot ungdomskriminalitet med regionala beslutsorgan, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK), har politisk bärkraft med tanke på den eskalerande ungdomskriminaliteten i dagens Sverige, men det övertygar inte fullt ut.

Framför allt vill vi göra följande (tre) invändningar.

För det första finns redan i nuläget flera myndigheter som har till uppgift att arbeta med de berörda frågorna, där framför allt polismyndigheten och socialtjänsten bör nämnas, men även SIS och kriminalvården. Informationsutbyte, ansvarsfördelning och annan samverkan mellan dessa myndigheter är erkänt problematiska sedan länge. Enligt vår mening kommer denna otillfredsställande nuvarande situation sannolikt inte att lösas med det aktuella förslaget. Tvärtom, menar vi att utredningen inte på övertygande visat på vilket sätt dessa svårigheter kommer att underlättas av att ytterligare en myndighet ska hantera frågorna.

För det andra lyckas inte utredningen visa hur MUK tydligt ska avgränsas från det straffrättsliga systemet. Detta är något som utredningen själv skriver är ett problem, bland annat av rättssäkerhetsskäl, med den danska modellen (s. 234) och som därför bör undvikas i det svenska systemet. Tyvärr besvarar utredningen inte på ett tillfredsställande sätt hur sådana avgränsningar ska göras med den föreslagna svenska modellen.

Det bör *för det tredje* ytterligare utredas och övervägas hur de socialrättsliga respektive straffrättsliga (för 15-17-åringar) parallella förfarandena inverkar och påverkar de handlingsplaner som ska beslutas av MUK.

Slutligen, för det fall MUK införs förordar vi alternativ 2, framför allt för att detta alternativ skapar möjligheter att avgränsa myndigheten från det straffrättsliga systemet.

Enligt delegation

Ulrika Andersson

Titti Mattsson

Dekan

Yttrande för Remissen: En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Lupita Svensson, docent i socialt arbetet och lektor i socialt arbete med inriktning juridik vid Socialhögskolan.

Sammanfattning

Samhällsvetenskaplig fakulteten är i huvudsak positiv till förslagen i betänkandet, men anser att vissa delar kan förbättras, särskilt när det gäller balansen mellan ingripande åtgärder och barnets bästa. Förslagen om förebyggande insatser och samverkan mellan myndigheter stärker möjligheterna att stödja barn och unga i riskzoner. Samtidigt finns det en risk för stigmatisering och att rättssäkerheten kan påverkas negativt vid beslut utan barnets samtycke.

Nya undersökningar/bakgrundsinformation

Betänkandet bygger på en bred kartläggning av nuvarande rätts- och socialvårdssystem, inklusive tidigare utredningar kring socialtjänstlagen och brottsförebyggande åtgärder för unga. Reformen fokuserar på att stärka brottsförebyggande insatser för barn och unga genom att inkludera barnets bästa som en central princip i beslutsfattande.

Utredningsförslaget Avsnitt 5: Ansvar för barn och unga som begår brott

Det är positivt att:

- Barnets bästa sätts i fokus vid beslut om brottsförebyggande åtgärder, vilket stärker skyddet för unga i riskzoner och säkerställer att insatser är individanpassade och rättssäkra.

- Förebyggande insatser och tidiga interventioner lyfts fram vilket främjar barnets utveckling och motverkar en negativ brottslig bana.

- Betoningen på samverkan mellan olika samhällsorgan, inklusive rättsväsendet och socialtjänsten, vilket skapar en helhetsbild av barnets behov och stärker möjligheten till adekvata insatser.

Dock behöver det uppmärksammas att:

- Det finns en risk för att barn och unga stigmatiseras, särskilt om de identifieras som potentiella framtida kriminella, vilket kan leda till negativa psykosociala konsekvenser.

- Ingripande åtgärder som polishämtning eller oanmälda hembesök som finns i förslaget, ska kunna beslutas utan samtycke från barnet eller vårdnadshavaren, kan utmana förtroendet för socialtjänsten och rättssystemet.

- Rättssäkerheten kan påverkas om beslut fattas för snabbt utan tillräckligt djupgående utredningar om barnets bästa i en specifik situation.

Utredningsförslaget Avsnitt 9.4: Befogenheter och beslut

I betänkandet föreslås att vissa brottsförebyggande åtgärder ska kunna vidtas utan samtycke från barnet eller vårdnadshavarna. Detta inkluderar exempelvis insatser som polishämtning, tvångsinsatser och andra åtgärder för att säkerställa att barnet genomgår beslutade interventioner.

Vi ställer oss bakom att:

- Åtgärder utan samtycke kan vara nödvändiga i situationer där ett snabbt ingripande krävs för att skydda barnet från att involveras i en fortsatt kriminell livsstil. Detta kan vara särskilt relevant för barn som lever i utsatta miljöer och där föräldrar eller vårdnadshavare inte har förmåga, eller vilja, att samarbeta.

- Genom att ge myndigheter möjlighet att agera utan samtycke, ökar chanserna att snabbt bryta negativa beteendemönster och ge barnet rätt stöd innan en kriminell bana befästs. Detta stärker även socialtjänstens möjlighet att genomföra insatser i fall där vårdnadshavare inte samarbetar.

Vi vill framhålla riskerna med att:

- Åtgärder utan samtycke riskerar att leda till en känsla av maktlöshet hos barnet och dess familj, vilket kan försvåra den långsiktiga relationen mellan barnet, vårdnadshavarna och socialtjänsten. Detta kan skapa en känsla av tvång och leda till ökad misstro mot myndigheterna.

- Det finns en risk att sådana ingripanden, särskilt utan tillräcklig dialog och förberedelse, kan ha negativa konsekvenser för barnets psykosociala utveckling och försvåra barnets rehabilitering.

- Ett system som tillåter ingripande utan samtycke måste vara rättssäkert och välgrundat för att undvika att barn och unga känner sig utsatta för orättvis behandling. Det är viktigt att beslut om sådana åtgärder grundas på en noggrann bedömning av barnets bästa, och att alternativa frivilliga insatser alltid övervägs innan tvångsåtgärder tas.